

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 941-1939)

Originalt emne

Brændsel

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden/Dyrtidsforanstaltninger

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 13. februar 1940](#)
- 2) [Byrådsmødet den 29. marts 1940](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 13. februar 1940 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 941-1939)

Dispensation fra de ved Handelsministeriets Bekendtgørelse af 8. Februar om Brændselsbesparelse fastsatte Restriktioner, særlig med Hensyn til Restaurationernes Lukketid, Erhvervsvirksomheders Varmtvandsforbrug m. v.

Borgmesteren meddelte, at Grunden til Mødets Afholdelse var de af Ministeriet udsendte Restriktioner. Der var først Spørgsmaalet om Restaurationernes Lukketid. I Henhold til Politivedtægten havde de i Aarhus kun Tilladelse til at holde aabent til Kl. 23, men der var 33 Restaurationer, som mod Betaling holdt aabent til Kl. 24, og 10, som havde Tilladelse til Kl. 1. I Henhold til Bekendtgørelsen skulde Lukketiden nu rette sig efter Politivedtægtens Bestemmelser; men for de Restaurationers Vedkommende, som havde Varieté, Musik o. lign., vilde det være et stort Tab, og de kunde blive tvunget til at afskedige deres Personale.

Taleren havde haft en Samtale med Politimesteren for at søge at faa en Dispensation her, idet mange Byer havde Lukning Kl. 24, og en stor By som Aarhus burde ikke straffes, fordi man ikke havde ændret Politivedtægten paa dette Punkt. Man enedes om, at Politimesteren skulde søge at faa Forbindelse med Handelsministeriet og faa Tilladelse til at opretholde det nuværende Forhold, indtil der kunde afholdes Byraadsmøde og søges Dispensation. Derefter kom følgende Skrivelse fra Ministeriet :

"Under Henvisning til Skrivelse herfra af 8. d. M., hvormed fulgte nogle Eksemplarer af Handelsministeriets Bekendtgørelse af samme Dato angaaende midlertidige Bestemmelser om brændselsbesparende Foranstaltninger, skal man paa dertil given Anledning meddele, at Handelsministeriet efter Omstændighederne intet finder at erindre imod, at Politimestrene i de Politikredse, hvor den almindelige Beværtningslukketid i Henhold til Politivedtægten er fastsat til et tidligere Tidspunkt end Kl. 24, opretholder de Tilladelser, der i Medfør af Beværterlovens § 31, 2. Stk., allerede maatte være givet til, at enkelte Beværtere holder aabent efter den saaledes fastsatte Lukketid, dog at alle Beværtninger, som anført i den fornævnte Bekendtgørelse, senest skal lukke Kl. 24."

Dermed var Sagen i Virkeligheden i Orden, og der var kun tilbage, at Byraadet formelt godkender Dispensationen, saaledes at de Restaurationer, som har denne Tilladelse, fremdeles holder aabent til Kl. 24. - Angaaende Bestemmelserne om Indskrænkning af Varmeforbruget, havde Belysningsudvalget holdt Møde for at undersøge, hvilke Foranstaltninger der kan træffes for at spare Kul og Gas m. v. I Henhold til denne Forhandling foreslog Udvalget, at det overdrages til Belysningsudvalget at foretage de Forholdsregler, som er paakrævede, idet Cirkulæret giver Kommunalbestyrelsen en vis Bemyndigelse hertil. Der vilde blive mange Forhold at tage Stilling til, men Afgørelserne burde træffes efter erhvervsmæssige Grunde, saaledes at Forretninger, der er afhængige af varmt Vand, bør have Dispensation fra Forbudet; men private Lejligheder var afskaaret derfra. For Skolernes Vedkommende havde man lukket Gymnastiksalene, og Udvalget foreslog nu at lukke Svømmehallen paa Badeanstalten, hvorimod de øvrige Afdelinger holdes aabne. Der var mange Bestemmelser at tage Stilling til, og der burde være et bestemt Udvalg til at afgøre disse Sager. Restriktionerne skyldtes vel tildels, at der var Brændselsmangel i København, hvorimod der vist gennemgaaende var tilstrækkelig Brændsel i Provinsen; men naturligvis burde man alligevel spare, hvor der kunde spares. Naar der lukkedes for det varme Vand, maatte man vente en Stigning i Forbruget af Gas, men foreløbig havde man ikke vedtaget Restriktioner her, idet man først vilde se, hvorledes

det virkede paa Gasforbruget. Taleren anbefalede at tiltræde Forslaget om at give Belysningsudvalget den omtalte Bemyndigelse.

Esther Aggebo havde i Bladene set, at der var Tale om at lukke for Gasbageovne, og vilde i den Anledning lægge et godt Ord ind for Husmødrene, for et saadant Forbud vilde særlig ramme Familier med mange Børn, idet det for dem var billigere at bage selv end at købe Brød. Skulde der indskrænkes her, burde man hellere rationere Gassen, saa var det lettere at spare.

E. Winterberg fandt det meget godt at konstituere Belysningsudvalget som et Slags Velfærdsudvalg; men man maatte være klar over, hvor langt Udvalgets Bemyndigelse strækker sig. Der var ogsaa Spareforanstaltninger indenfor andre Udvalg, som var store Forbrugere af Lys og Varme, og Taleren vilde spørge, om det var Meningen, at Belysningsudvalget kan diktere andre Udvalg, hvor de skal spare, eller om disse Udvalg skulde være medbestemmende om saadanne Forhold. Naar man var blevet lidt mere klar over hele Historien, vilde der vel blive udsendt visse Direktiver for Udvalgene at rette sig efter. Det betød forøvrigt ikke meget at lukke Svømmeafdelingen, hvor Vandet som Regel kun var 25°; det vilde spare mere at lukke Varmluftsaftdelingen, som var en meget stor Forbruger af Varme og Elektricitet

Stecher Christensen vilde hertil blot svare, at Udvalgene selvfølgelig skulde rette sig efter Handelsministeriets Cirkulære, og hvis de i visse Tilfælde ønskede Dispensation herfra, vilde Belysningsudvalget overveje, hvorvidt det var rimeligt eller ikke. Borgmesteren havde jo klart udtalt, at man vilde føre en Politik, der generede saa lidt som muligt, og at der vilde blive taget særligt Hensyn til Erhvervene. Alle maatte vise god Vilje til at spare paa Brændselet i de kommende Dage, og der vilde nok blive truffet en fornuftig Ordning.

Chr. Nielsen fandt det rimeligt, at man gav en saadan Bemyndigelse til Belysningsudvalget, som havde Raadighed over Brændselet. Socialudvalget havde ogsaa søgt at indskrænke Varmeforbruget paa sine Institutioner, men f. Eks. paa De gamles Hjemssygeafdeling kunde man ikke helt lukke for det varme Vand, og forhaabentlig kunde det vedblive at gaa som hidtil.

Borgmesteren antog, at alle Byraadsmedlemmerne havde læst Ministeriets Forordning, og at især Formændene for Udvalgene havde sat sig ind deri og var klar over, hvorledes de skulde forholde sig indenfor deres Omraade. Man kunde nok bade uden at skulle svømme, og det var tilmed nævnt i Ministeriets Bekendtgørelse, at Svømmehaller skulde lukkes.

Mange Kommuner havde lukket Skolerne, og man vidste ikke, hvor længe det kunde undgaas i Aarhus; men det vilde jo medføre mange Ulemper, idet alle Aftenskoler og Kursus saa maa lukke. I Henhold til Overenskomst med Brændselsimportørerne kunde der skaffes Brændsel til Skolerne indtil April, saa af den Grund var det ikke nødvendigt at lukke; men det maatte Skoleudvalget overveje. Det var for Tiden meget vanskeligt at faa Kul hjem, og et Skib med Kul til Gasværket havde maattet dirigeres til Esbjerg, hvorfra Kullene saa maatte transporteres til Aarhus, og det vilde koste 40-50000 Kr. ekstra. Det var givet Løfte om flere Ladninger til Aarhus, men det var vanskeligt at faa dem hjem baade paa Grund af Issituationen og af andre Grunde. Man regnede med at have Gaskul til omkring 1. April, men hvis Varmtvandslukningen vilde faa Gasforbruget til at stige, kunde det maaske knibe med at faa dem til at række saa langt. Et af de Spørgsmaal, der skulde tages Stilling til, var varmt Vand til Hotelværelser, som Hotellerne ansaa for nødvendigt. Det kunde dog næppe tillades, hvorimod det vist var nødvendigt at tillade det i Hotelkøkkener. Saaledes vilde der blive mange Spørgsmaal at tage Stilling til, og hvert Tilfælde maatte afgøres for sig.

Thomas Christensen henstillede at vente saa længe saa muligt med at lukke Skolerne, hvorved ogsaa Børnebespisningen vilde standse.

Chr. Nielsen spurgte, om Gasværket var i Stand til at levere Koks til Understøttede og Rentenydere. I Henhold til tidligere Vedtagelse skulde disse have deres 3. Ration, som vilde bestaa af 3 Sække Træ; men det var vanskeligt i Løbet af kort Tid at fremskaffe saa meget Træ, og i den meget strenge Vinter var det heller ikke praktisk at bruge ene Træ. Man havde derfor tænkt at levere 1 hl Koks og 2 Sække Træ til Rentenydere og 1 hl Koks og 1 Sæk Træ til de Understøttede, men det ahang jo af, om Gasværket kunde levere disse Koks. Taleren antog, man kunde være enige om at foretage denne Ombytning; Spørgsmaalet var blot, om Gasværket kunde levere Koksene, da det drejede sig om ca 5000 hl.

Thomas Christensen syntes, at den foreslaaede Ration til de Understøttede var alt for ringe. 1 hl om Ugen var det mindste, de kunde nøjes med, det havde ogsaa Borgmesteren indrømmet, da der skete Henvendelse til ham.

Chr. Nielsen svarede, at her var ikke Tale om, hvad de burde have, men om, hvad der kan skaffes, og man maatte hjælpe sig igennem efter bedste Evne. Det nyttede jo ikke at give en Mand Rekvisition paa Koks, hvis der ikke var Koks at faa; det maatte fordeles saa godt som muligt, og 1 hl var bedre end Rekvisition paa mere, som ikke kunde faas.

Borgmesteren havde faaet flere Henvendelser angaaende Brændsel og havde derfor henstillet til Socialudvalget, hvor det drejede sig om Familier med smaa Børn, som overhovedet ikke havde Brændsel, da at give dem Rekvisition paa 1 hl Koks, som de selv kunde hente, og det kunde saa senere fradrages i det ordinære Kvantum. Men Taleren syntes, at naar de skulde have 18 hl Koks og 3 Sække Træ, burde noget af Træet være blevet leveret tidligere sammen med Koksene, for Træ var ikke saa meget værd i en Kakkelovn, naar det ikke blev blandet med andet Brændsel. Man maatte gøre sig klart, at Forholdene var ekstraordinære paa Grund af Brændselsmangelen og den strenge Vinter, hvorfor man maatte klare sig igennem paa bedst mulig Maade. Hvorvidt Værket kunde levere det omtalte Kvantum Koks, kunde der ikke svares paa her. Man producerede ca. 1000 hl om Dagen, og de 20 %, som man skulde opspare, var blevet eftergivet; men der var mange andre, der skulde forsynes. Man kunde maaske enes om at overlade til Socialudvalget i Forbindelse med Belysningsvæsenet at klare Spørgsmaalet paa bedste Maade, for i en Vinter som denne burde Folk i hvert Fald ikke sidde og fryse, for saa vidt det kan undgaas. Kunde Byraadet slutte sig til Forslaget om en saadan Ombygning af Træ med Koks, hvis Koksene kan fremskaffes?

J. R. Fanger syntes, at dette Spørgsmaal laa lidt udenfor Dagsordenen. Værket havde ikke Koks udover den daglige Produktion, og der var mange andre, som skulde have Brændsel. Hvis de allerede havde faaet 18 hl Koks, var det lige saa meget, som mange Familier bruger et et helt Aar, og hvis de havde mere end til 1 Uges Forbrug i Kælderen, maatte de ifølge Restriktionerne ikke faa mere udleveret. Endelig var der det Spørgsmaal, om man ikke herved kom ud over det Beløb, der kunde disponeres over til Rentenyderne. Disse Spørgsmaal, burde drøftes i Grupperne, før der tages endelig Bestemmelse.

Chr. Nielsen oplyste, at man havde gemt Træet til sidst paa Vinteren, hvor det normalt ikke var saa koldt. At undersøge, om Folk har Brændsel i Kælderen, var ugørligt, men man kunde ikke komme udenom Spørgsmaalet, da mange stod og manglede Brændsel; derfor kunde det ikke nytte at udsætte Sagen til Forhandling i Grupperne; der maatte tages Stilling dertil straks. Taleren vilde henstille at tiltræde Borgmesterens Forslag om at lade de to Udvalg træffe Afgørelse. Socialkontoret kunde ikke vedblive at afvise de mange, som kom og bad om Brændsel, naar der faktisk var Brændsel at faa, og hvor fortvivlet Situationen var for mange Mennesker, kunde man læse i Bladene. En saadan Situation kunde man ikke vedblivende have, og Taleren vilde ikke tage Ansvar for, at enkelte Byraadsmedlemmer viste Vrangvilje til at afhjælpe denne Brændselsnød.

J. R. Fanger syntes, at Chr. Nielsen nu var kommet noget højt op. Det blev i Efteraaret vedtaget, at disse Folk skal have 3 Sække Brænde; men nu havde Udvalget solgt Brændet til andre og forlangte saa at faa Koks i Stedet for. Man maatte ogsaa huske paa, at 1 hl Koks var omtrent 3 Gangé saa dyr som 1 Sæk Brænde; derfor havde Taleren spurgt, om Udvalget havde Bevilling til denne Merudgift eller om der skulde en ny Bevilling til, og det Spørgsmaal maatte drøftes nærmere.

Chr. Nielsen kunde ikke erkende, at Udvalget har gjort noget forkert. Hvis man havde standset Salget af Træ til private, havde det været uretfærdigt mod de fattige Mennesker som skulde købe Træ. Forholdene havde nu medført, at Brændselet skulde leveres ca. 1 Maaned tidligere end beregnet, og det kunde ikke bebrejdes Udvalget. Det kunde ikke være et Pengespørgsmaal, naar gamle Mennesker sidder og fryser; derfor kunde Sagen ikke udsættes i 8 Dage. Taleren havde talt med Møller Rasmussen derom, og man var enige om at anbefale Byraadet at foretage denne Ombytning; det var derfor uforstaaeligt, at andre i Byraadet vilde modsætte sig det.

Borgmesteren antog, at nogle af de gamle havde sparet paa Brændselet og derfor havde en Del tilbage, og man kunde maaske forlange en Erklæring fra dem, at de ikke er i Besiddelse af Brændsel, før det udleveres til dem. Taleren vidste ikke om det var muligt at fremskaffe saadanne Erklæringer, men Udvalget havde jo en Del Undersøgere paa Kontoret, og de kunde ogsaa bestille noget. Selvfølgelig var 1 hl Koks dyrere end 1 Sæk Træ, men man maatte ogsaa gøre sig klart, at det var ekstraordinære Forhold, som krævede ekstra Udgifter, og hvis man kunde nøjes med at foretage denne Ombytning, maatte det kaldes ret beskedent. Man kunde selvfølgelig holde Møde allerede i Morgen og afgøre Spørgsmaalet, men det samme kunde ske i Dag ved at slutte sig til Talerens Forslag, som dog var afhængigt af, at Koksene kan fremskaffes.

S. F. Sørensen gjorde opmærksom paa, at alle jo skulde underskrive en Erklæring om, at de ikke har Brænde, før de faar noget udleveret, og naar man forlangte det samme af Rentenyderne, var Sagen dermed klaret.

Vald. Kloster mente ligesom Borgmesteren at mange gamle Folk var sparsommelige og derfor havde noget tilbage, men selvfølgelig vilde de tage deres Ration hjem alligevel, naar de fik Rekvisition derpaa. Naar Chr. Nielsen erklærede, at de gamle ikke havde Brændsel i Kælderen, saa vidste han jo ikke noget derom, naar han ikke havde undersøgt det. Taleren

havde ikke noget imod, at de, som ikke har Brænde, faar det, men der maatte være lige saa megen Kontrol med Folk, der faar Brændselet gratis, som med andre.

Chr. Nielsen spurgte, om det var Meningen, at Udvalget skulde lade alle disse Folks Kældere undersøge, det vilde i hvert Fald ogsaa koste Penge. De, som havde Brændsel, vilde vel ikke søge om mere; men mange manglede utvivlsomt, og Taleren vilde ikke vedblivende blive ved med at afvise dem.

J. R. Fanger vilde ikke benægte, at nogle Rentenydere kunde mangle Brændsel og derfor burde have det, men efter Chr. Nielsens Udtalelser maatte man faa det Indtryk, at Brændselet skulde udleveres til alle over en Bank.

Chr. Nielsen gjorde opmærksom paa, at der var et stort Arbejde at udføre i Forvejen med at skrive alle disse Rekvisitioner, og der kunde ikke udleveres 5000 Rekvisitioner straks, der maatte en vis Tid til at ordne det. Men der var nogle, som havde daarligt Kendskab til, hvad der egentlig kræves af Arbejde paa Socialkontoret.

Stecher Christensen betonedes, at Spørgsmaalet her var den eventuelle Ombytning af Træ med Koks, og det havde været rimeligt, om Belysningsudvalget havde haft Lejlighed til at se paa dette Spørgsmaal først, for hvis Koksene ikke kunde fremskaffes, var der jo ikke meget ved at bevilge det. Taleren vilde godt stemme for denne Ombytning, men det var jo omsonst at vedtage det, hvis det ikke kunde leveres.

Chr. Nielsen oplyste, at Socialkontoret havde talt med Belysningsdirektøren om Sagen, og uden at referere Samtalen troede Taleren, at man var i Stand til at levere det.

Stecher Christensen svarede, at Belysningsudvalget ogsaa var Part i Sagen, og man kunde ikke paa staaende Fod svare derpaa.

K. Moustén spurgte, om der ikke var Enighed om at udlevere 1 hl Koks, hvis de afgav den nævnte Erklæring.

Borgmesteren mente, man kunde sige, at de, som ikke har Koks, faar 1 hl og 2 Sække Træ, og de øvrige faar 3 Sække Træ.

Kai Blicher henstillede at udlevere et vist Kvantum pr Dag, f. Eks. 500 hl.

Borgmesteren oplyste, at man hver Dag udleverede det, som produceredes, og man havde hidtil været i Stand til at levere 1 hl til alle, og ingen var gaaet forgæves, saa med lidt god Vilje gik det nok. Man kunde vel vedtage det saaledes, at de, der underskriver en Erklæring

om, at de ikke har noget Brændsel, kan faa 1 Sæk Træ ombyttet med 1 hl Koks.

Chr. Nielsen erklærede, at det var ganske umuligt for Udvalget at faa alle disse Erklæringer underskrevet.

Borgmesteren svarede, at man maatte forlange af Socialudvalget, at de først kontrollerer, om disse Folk har Brændsel.

S. F. Sørensen gjorde opmærksom paa, at Socialvæsenets Undersøgere var optaget i Forvejen, saa det var ganske umuligt at foretage en saadan Undersøgelse. Men hos andre Mennesker undersøgte man jo ikke Kældrene, og der var vel ikke Grund til at mistro Rentenyderne mere end andre. Det var ganske meningsløst at stille et saadant Krav til Udvalget. Naar de underskrev en Erklæring ligesom andre Mennesker, maatte det vel være tilstrækkeligt.

Borgmesteren vilde overlade til Udvalget, hvilken Maade de vilde ordne det paa.

Thomas Christensen fandt det ogsaa tilstrækkeligt, naar de underskrev en Erklæring

Chr. Nielsen gjorde opmærksom paa, at der var Forskel paa Folk, der selv hentede deres Brændsel, og de gamle Mennesker, som faar det bragt og ikke selv kommer paa Gasværket.

Borgmesteren antog, der var Enighed om at overlade til Socialudvalget i Forbindelse med Belysningsudvalget at ordne Sagen.

Vald. Kloster kunde gaa med til dertil, blot det ikke blev Socialudvalget alene, for saa skete der ikke noget i Retning af Kontrol og Erklæringer. Taleren havde ikke noget imod, at de faar Brændselet, men de maatte afgive samme Erklæring som andre Mennesker.

Hermed sluttede Mødet, og følgende Beslutning tilførtes Protokollen:

"Byraadet godkendte, at der gives de Restaurationer, der har Tilladelse til at holde aabent længere end til Kl. 23, Dispensation fra Bestemmelserne i Handelsministeriets Bekendtgørelse, saaledes at de maa holde aabent til Kl. 24.

Den Kommunalbestyrelsen ved Bekendtgørelsen givne Beføjelse til at dispensere fra Bekendtgørelsens Bestemmelser overdrages til Belysningsudvalget, ligesom det overdrages til Udvalget at træffe Bestemmelse om de øvrige efter Bekendtgørelsen fornødne Foranstaltninger.

Det vedtoges, at Alders- og Invaliderentyderne og Kommuneunderstøttede, der ikke har noget Brændsel, maa faa 1 hl Koks i Stedet for en Sæk Brænde af Brændselshjælpen, I det den nærmere Ordning overlades til Belysningsudvalget i Forbindelse med Socialudvalget."

Uddrag fra byrådsmødet den 29. marts 1940 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 941-1939)

Skrivelse fra Handelsministeriet om Varmtvandsforsyning i Hotel- og Restaurationskøkkener m. m.

Følgende Skrivelse forelaa:

"Paa dertil given Foranledning skal man henlede Opmærksomheden paa, at det i Henhold til Bestemmelserne i Handelsministeriets Bekendtgørelse af 8. Februar d. A. om brændselsbesparende Foranstaltninger ikke vil være tilladt i Hotelværelser m. v. at anvende varmt Vand fra Varmtvandsforsyningsanlæg, og at de paagældende Anlæg skal holdes afspærret.

Det tilføjes, at man i Overensstemmelse med den Praksis, der følges bl. a. i Københavns Kommune, ikke for sit Vedkommende vil finde noget at erindre imod, at der, for saa vidt de fornødne Kontrolforanstaltninger kan træffes, af Kommunalbestyrelsen meddeles Tilladelse til, at der i strengt nødvendigt Omfang anvendes varmt Vand fra Varmtvandsforsyningsanlæg i Hotel- og Restaurationskøkkener o. lign."

Borgmesteren bemærkede, at Skrivelsen foreløbig maatte tages til Efterretning; men man paatænkte at anmode Ministeriet om Dispensation, fordi nogle af de store Hoteller forsynes med Fjernvarme.

Toges til Efterretning.